

Семінарське заняття 6

Тема: Основи політичного проектування

План

1. Соціальне проектування. Специфіка політичного проектування як різновиду соціального проектування.
2. Процедура розробки проектів.
3. Методи колективної роботи над проектом.

□ **Ключові поняття:** соціальне проектування, проект, політичне проектування, політичний проект, інновація, базова модель політичного проектування, суб'єкт проектування, тезаурус суб'єкта проектування, управління політичними проектами, життєвий цикл проекту

& Методичні рекомендації

Г Готуючи **перше питання**, студенти повинні міцно засвоїти сутність 1) *проекту* як мисленнєвої конструкції будь-якої зміни, заздалегідь запланованої і такої, що може бути здійснена за певних умов на основі рішучості досягти задуманих змін та 2) *проектної діяльності* як конструювання дій, спрямованих на досягнення соціально значущої мети і локалізованої за місцем, часом і ресурсами. Студенти мають довести, що призначення будь-якого проекту – здійснення інновації; це не просто оновлення, а свідома діяльність щодо конструювання нового і впровадження його в життя на основі переосмислення попереднього досвіду. Надалі слід представити стисло характеристику концепцій соціально-проектної діяльності: соціальна інженерія, утопії, антиутопії, дизтопії, теорії оптимізації проектної діяльності, об'єктно-орієнтований, проблемно-орієнтований та суб'єктно-орієнтований підходи. Характеризуючи останній підхід, необхідно зупинитися на понятті «тезаурус суб'єкта проектування», яким визначають систему структурованих знань, установок, досвіду творця проекту, і які надають проекту певної соціальної значущості і певної ціннісної орієнтації, властивої саме цьому засновнику проекту. Обов'язковим є аналіз соціального проекту за його найважливішими ознаками, а саме наукова обґрунтованість, можливість практичної реалізації, актуальність, конкретність, новизна. Враховуючи специфіку проектної діяльності, студентам важливо з'ясувати, що представляє собою т. зв. «нормальний» проект, та визначити типологію соціальних проектів: за характером проєктованих змін (інноваційний проект, реанімаційний проект), за напрямками діяльності (освітні, науково-технічні, культурні, політичні), за особливостями фінансування (інвестиційні, спонсорські, кредитні,

бюджетні, благодійні), псевдопроекти та інші типології. Тож, політичний проект є різновидом соціального проекту. Сучасна політична практика визначає політичний проект невід'ємною складовою політичного управління і діяльності політичної організації. Тому в сучасному політичному менеджменті сформувався окремий напрям – управління політичними проектами як різновид управлінської діяльності в політичній сфері, що має на меті рішення політичних та інших завдань шляхом розробки і реалізації політичних проектів. На відміну від інших типів проектів за напрямками діяльності, політичні проекти характеризуються тим, що їх цілі повинні корегуватися по мірі досягнення проміжних результатів, кількісна і якісна оцінка ускладнена або майже неможлива; терміни і тривалість проекту залежать від можливих факторів, які тільки намічаються і в подальшому підлягають уточненню; витрати на проект, як правило, не залежать від бюджетних асигнувань; ресурси виділяються у міру потреби в межах можливого; політичні проекти мають найбільшу невизначеність. Характеризуючи політичні проекти, студентам необхідно розкрити їх класифікацію: за сферою використання політичних проектів, за термінами реалізації, за ступенем складності, за територіальною реалізацією, за суб'єктами реалізації, за призначенням, за ресурсомісткістю. Існують й інші класифікації, наприклад розподіл усіх політичних проектів на дві великі категорії: 1) політичні проекти з механізмом управління «держава»: *загальнонаціональні* (президентські, парламентські вибори, державні референдуми, проекти удосконалення інституту влади, правового врегулювання, доктрини оборони та безпеки) та *місцеві* (міські, селищні вибори, вибори міських, сільських, селищних голів, громадські слухання тощо); 2) політичні проекти з механізмом управління «партія»: 1) проекти *загального характеру*, які передбачають безпосередню роботу партії і її активу зі всіма або ж із значною частиною виборців округу (організація державного, регіонального референдуму, організація опитування, громадські кампанії, кампанії протесту) та 2) *локальні проекти*, що не планують безпосереднього виходу партійного активу на масового виборця (PR-кампанії, проекти по роботі зі ЗМІ, школи для навчання партійних функціонерів, заснування регіональних фондів, добродійні акції і програми, створення громадських комітетів підтримки партії, проведення громадських або депутатських слухань тощо). Головна відмінність між локальними політичними проектами і проектами загального характеру полягає не стільки в ідеї проекту, скільки у формі його реалізації, крім того локальні проекти, як правило, менш ресурсомісткі. У підсумку першого питання студенти мають відзначити, які суттєві характеристики властиві політичним проектам в сучасній Україні, чи відрізняються вони від політичних проектів держав пострадянського простору.

Г Друге питання семінару орієнтує студентів на ознайомлення з процедурою розробки проекту, зокрема і політичного. Передусім слід

засвоїти поняття «життєвий цикл проекту» як проміжок часу між моментом появи проекту та моментом його ліквідації, визначити його основні етапи (розробка концепції, оцінка життєздатності проекту, планування проекту, складання бюджету, захист проекту, попередній контроль, етап реалізації проекту, корекція проекту за підсумками моніторингу, закінчення роботи та ліквідація проекту). Здійснюючи характеристику проекту (див. додаток Г), студенти мають засвоїти, що розробка будь-якого проекту обов'язково супроводжується його описом, тобто складанням тексту проекту, тому доцільно між іншим розглядати роботу над проектом як текстом. Для ознайомлення зі специфікою такої процедури необхідно звернутися до навч. пос. В.Лукова «Соціальне проектування», де автор наводить доступні для розуміння і уявлення приклади мікропроектів, малих проектів та мегапроектів. Там само В.Луков детально представляє технологічну схему проектування, яку студентам потрібно узяти за основу щодо засвоєння сутності проектування. Особливу увагу слід приділити «задуму» проекту (його взаємозв'язку з результатами аналізу соціальних потреб соціуму, тобто ідея проекту як усвідомлення цінностей-цілей стратегічних і тактичних), та концепції проекту як визначення кінцевих цілей проекту і виявлення оптимальних шляхів їх досягнення. Студенти повинні розкрити складові концепції: актуальність проекту (виявлення значущості проблеми (проблемної ситуації) для суспільства в цілому або певних суб'єктів); визначення і формулювання цілей і завдань (визначення змісту цілей-цінностей, їх формулювання і ієрархія згідно з запитам суспільства до системи соціально-політичної діяльності; вимоги до цілей при підготовці проектів різних рівнів); зміст передбачуваної діяльності (опис діяльності); правове, економічне, організаційне обґрунтування проекту (правова форма; моделі та джерела фінансування; ресурсне та кадрове забезпечення); очікувані результати (прямі і непрямі, позитивні і негативні). Надалі необхідно розкрити поняття про життєздатність проекту, пояснити, як вирішується обов'язкова задача оцінки життєздатності проекту як встановлення ступеня ризику у вирішенні проблеми; у який спосіб використовується соціальна діагностика та прогнозування (як інструменти оцінки життєздатності проекту) для вирішення поставлених завдань. Наступним етапом роботи над проектом є планування як встановлення переліку і порядку заходів щодо реалізації проекту. Тож студентам важливо усвідомити основні правила планування – правила раціоналізації соціального проектування (ресурсів, часу, місця, наслідків) та узагальнено розкрити способи планування (мережеве планування, мережеві діаграми). Наостанок, слід зосередитися на формі проекту як тексту та презентації проекту. Підсумовуючи розкриття другого питання семінару, студентам пропонується поміркувати, чим відрізняється процедура розробки політичного проекту від типової, загальноновживаної для соціальних проектів.

Г Третє питання передбачає, передусім, актуалізацію знань з раніше опрацьованого семінару стосовно змісту і технології експертних методів у прогнозуванні, а також вивчення інших методів колективної роботи над проектом. Серед тих методів, які вже знайомі студентам, слід пригадати метод мозкового штурму, метод синектики, метод сценарію. Більше ж уваги варто приділити таким методам, як ділова гра, метод фокальних об'єктів, ТВВЗ, метод контрольних питань. Щодо методу ділової гри, студенти повинні роз'яснити його процедуру, зробити акцент на тому, що ця методика використовується насамперед задля пояснення задуму проекту, у відпрацюванні складних питань проектування, а також під час роботи над текстом проекту. Метод фокальних об'єктів цікавий можливістю максимальної активізації асоціативних механізмів творчої діяльності, активізації здатності до інноваційних рішень шляхом перенесення ознак випадково відібраних об'єктів на той об'єкт, що удосконалюється і який має бути у фокусі перенесення. Отже, студенти повинні надати схему і цього методу. Для розвитку інноваційних властивостей проекту успішно може бути застосована теорія вирішення винахідницьких завдань (ТВВЗ), яка розроблена Г.Альтшуллером. Характеризуючи даний метод, необхідно розкрити його концептуальні принципи і можливості використання саме у проектній діяльності. Надалі студентам слід дізнатися про зміст методу контрольних питань, який представляє собою роботу з переліком спеціально підібраних питань, що допомагають більш точно визначити сутність вирішуваного завдання. В практиці досліджень застосовуються різні списки контрольних питань, які складені для винахідників. Один з них – список А.Осборна – вважається найбільш зручним у розробці проектів. Тому студентам необхідно ознайомитися саме з ним (наведений у посібнику В.Лукова). Загалом, у підготовці третього питання семінару від студентів вимагається не тільки описова характеристика методів колективної роботи над проектом, а й власне бачення і рекомендації щодо їх використання у політичному проектуванні.

? Теми рефератів

1. Політичне проектування як один з провідних способів сучасної організації політичного життя.
2. Типологія сучасних проектів.
3. Ціннісно-нормативна система політичного проектування.
4. Система діагностики політичного проекту.
5. Сучасний досвід проектної діяльності в політичній сфері суспільства.
6. Проектування в діяльності політичних партій і громадських організацій.
7. Ресурсне забезпечення проектної діяльності.

Питання для самоконтролю

1. Дайте визначення понять «проект» та «проектування».
2. Проаналізуйте співвідношення понять «соціальне проектування» та «політичне проектування», «політичне проектування» і «політичне прогнозування».
3. Назвіть основні концепції проектної діяльності.
4. Поясніть сутність об'єктно-орієнтованого, проблемно-орієнтованого і суб'єктно-орієнтованого підходів до проектної діяльності. Чим вони відрізняються?
5. Що являє собою тезаурус суб'єкта проекту?
6. Який проект називається «нормальним» з точки зору теорії і практики соціального проектування?
7. Розкрийте загальну типологію проектів.
8. Чим відрізняється політичний проект від інших типів проектів?
9. Наведіть класифікацію політичних проектів.
10. Визначте поняття «життєвий цикл проекту».
11. В чому полягає процедура розробки проекту?
12. Чи відрізняються між собою розробка політичного проекту і соціального за процедурою та змістом?
13. Що являє собою задум проекту? В чому полягає сенс написання тексту проекту за певною формою? Чи можна вважати цю роботу регламентованою?
14. Що зближує, а що відрізняє діагностику і прогнозування під час оцінки життєздатності політичного проекту?
15. Як ви розумієте поняття «ліквідація проекту»?
16. Які методи колективної роботи використовуються в сучасних практиках проектування? Охарактеризуйте позитивні властивості і обмеження кожного з них.

Питання для дискусії

1. Чому в сучасних умовах під час проектування соціальних інновацій основна увага приділяється врахуванню ціннісних орієнтирів суспільства? Які, на вашу думку, цінності складають фундамент сучасних політичних проектів?
2. Якби ви були одним з групи засновників політичного проекту, який тезаурус його б визначав? Яким чином ви вирішували б проблему співвідношення задуму проекту і ресурсів для його здійснення?
3. Наведіть приклади найбільш успішних політичних проектів з сучасної політичної практики? Які політичні проекти ви могли б кваліфікувати як провальні?
4. Який політичний проект можна вважати життєздатним?

5. Чим, на вашу думку, пояснюються основні помилки під час реалізації політичних проектів?
6. Уявіть, що вас запросили до органів обласної влади / штабу певної політичної партії у якості експерта для оцінки проекту з розвитку громадської участі / іміджування політичної партії в регіоні і визначили завдання: сформулювати певні рекомендації з цього приводу. Ваші дії.

"Література

1. Крючков Ю.А. Методология и методы социального проектирования. Учебное пособие для студентов социологического факультета. – М.: Союз, 1998. – 40с. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://nashaucheba.ru/v54282>
2. Курбатов В.И., Курбатова О.В. Социальное проектирование: Учеб. пособ. – Ростов н/Д: «Феникс», 2001. – 416с.
3. Луков В.А. Социальное проектирование: Учеб. пособ. – 3-е изд., перераб. и доп.– М.: Флинта, 2003. – 240 с.
4. Политический менеджмент: Уч.пос. / Под ред. В.И.Жукова, А.В.Карпова и др.- М.: Изд-во Ин-та психотерапии, 2004. – 944 с.
5. Прогнозное социальное проектирование (методологические и методические проблемы). Отв. ред. Т.М. Дридзе. АН СССР. Ин-т социологии. – М.: «Наука», 1989. – 256 с.
6. Самбуров Э.А. Социальное моделирование, прогнозирование и проектирование: курс лекций. – Иркутск: Иркутский государственный университет, 2010. – 173с.
7. Сафронова В. М. Прогнозирование, проектирование и моделирование в социальной работе: учеб. пос. для студ. вузов. – М.: Академия, 2011. – 236 с.
8. Стегний В.Н. Социальное прогнозирование и проектирование. – Учеб. пособие. – Пермь: Изд-во Перм. гос. техн. ун-та, 2008. – 219с.
9. Тощенко Ж.Т., Аитов Н.А., Лапин Н.И. Социальное проектирование. – М.: «Мысль», 1982. – 255с.